

КАФЕДРИ ЖУРНАЛІСТИКИ ОНУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА — 15 РОКІВ!

1 вересня 2014 р. кафедри журналістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова виповнилося 15 років. У 1999–2003 рр. вона функціонувала як кафедра новітньої літератури та журналістики, а з лютого 2004 р. — кафедра журналістики. Засновник кафедри — доктор філологічних наук, професор Александров Олександр Васильович.

Впродовж перших десяти років існування кафедри було проведено ліцензування та акредитацію ОКР бакалавр та спеціаліст видавничої справи та редагування, а також бакалавр, спеціаліст та магістр журналістики. Відкриті та ефективно працюють двоєрічна магістратура з журналістики та аспірантура і докторантура зі спеціальності «теорія та історія журналістики». До квітня 2012 р., коли кафедру розділили на три, вона забезпечувала навчальний процес двох спеціальностей.

Спеціальність «видавнича справа та редагування» було відкрито в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова в червні 1999 року. За час її існування університет закінчило близько 200 фахівців.

Підготовка із спеціальності «журналістика» здійснюється з вересня 2000 року. За роки існування підготовлено близько 250 фахівців, з них майже 40 — магістри журналістики. Сьогодні спеціальність «журналістика» — одна з найпопулярніших в університеті. Студенти вивчають теорію і методику журналістської творчості, техніку і технології ЗМІ, масову інформацію і масову комунікацію, соціологію і політологію, соціальну психологію та інші предмети. Впродовж чотирьох років оволодівають практичними навичками — журналістською майстерністю.

Впродовж перших років існування в університеті галузі знань 0303 — «журналістика та інформація» основним завданням було створення навчальної бази підготовки фахівців-медійників. А це означає перш за все — забезпечити навчальний процес кадрами вищої кваліфікації. Проблема була складною в силу історичних обставин. Трапилося так, що в Одесі з її багатими традиціями журналістики, з її яскравими постатями акул пера кінця ХІХ–ХХ ст. ніколи не було журналістської школи, а досвід підготовки кадрів для преси, радіо та телебачення з лю-

дей, які не мали відповідної базової освіти, був лише в редакціях ЗМІ. А про фахівців вищої кваліфікації — кандидатів та докторів філологічних наук зі спеціальності «журналістика» годі було й мріяти. Тож кадрова проблема, проблема формування педагогічного колективу стояла на першому місці. Крім двох-трьох досвідчених працівників, на кафедру прийшли, в основному, молоді люди. Незважаючи на це, кадрова проблема була вирішена. Враховуючи те, що в 2006 р. відбулася докорінна зміна освітньо-кваліфікаційних програм медійних спеціальностей, за роки існування кафедри її викладачами було розроблено біля шістдесяти навчальних дисциплін. Перш за все саме на це, при значному навчальному навантаженні, було витрачено час та сили колективу.

Кадрове забезпечення навчального процесу на кафедрі здійснювалося за рахунок використання власних ресурсів. Це випускники аспірантури університету різних спеціальностей — літературознавства, мовознавства, історії, політології, прикладної математики. Така «строкатість» викладацького складу факультету зумовлена міждисциплінарним характером спеціальностей «видавнича справа та редагування», а також «журналістика».

За роки існування на кафедрі зосереджено значний науковий потенціал, він став одним з провідних журналістикознавчих колективів України. З часів заснування, крім проф. Александрова О. В., тут працювали доц. Н. В. Верещагіна, доц. О. А. Іванова, доц. О. П. Мойсеєва, доц. В. Г. Оскрога, доц. О. О. Порпуліт, ст. викл. С. В. Азеєв. Створено педагогічний колектив, який якісно забезпечує навчальний процес, та одеську наукову школу журналістикознавства. Зусиллями доц. Н. В. Верещагіної на кафедрі впродовж десяти років зібрана бібліотека з журналістикознавства, яка налічує біля тисячі одиниць видань. Н. В. Верещагіна ініціювала також та створила з допомогою С. В. Азеєва унікальний архів — фото- та відеоматеріалів з історії кафедри.

Незалежність України відкрила широкі можливості для міжнародної співпраці. Наукові зв'язки з університетськими, академічними науковими установами зростали достатньо інтенсивно завдяки вагомим науковим здобуткам викладачів у галузі журналістики та соціальних комунікацій.

Організація і проведення міжнародних конференцій, обмін викладачами і студентами, аспірантами, виконання спільних наукових проектів — основні напрями міжнародної діяльності кафедри.

Активний розвиток комунікаційних технологій стимулює зростання попиту на фахівців відповідного профілю. Кафедра йде шляхом інтенсивної модернізації журналістської освіти. Завдяки участі у проектах Посольства США в Україні «Фонд підтримки демократії» та Європейського Союзу за програмою «Темпус-IV» «Крос-медіа та якісна журналістика» було одержано найсучаснішу техніку та програмне забезпечення, що відкрило можливості навчання викладачів та студентів новим технологіям. У свою чергу, це дозволило відкрити нові для України спеціалізації — «Міжнародна журналістика та крос-медіа», «Інформаційні війни та безпека».

Важливим показником рівня роботи кафедри є ефективність наукової роботи її студентів. У різні роки, починаючи з 2004-го, призерами Всеукраїнських студентських наукових олімпіад було чимало студентів. Серед них є переможці:

Гарбузова Катерина — *перше місце* на IV Всеукраїнській олімпіаді з журналістики (м. Суми, березень 2009 р., наук. кер. проф. Александров О. В.); Стоянова Наталія — *перше місце* на VI Всеукраїнській олімпіаді з видавничої справи та редагування (м. Суми, березень 2011 р., наук. кер. проф. Александров О. В.); Шедрінський Олександр — *перше місце* на VII Всеукраїнській олімпіаді з журналістики (м. Херсон, квітень 2012 р., наук. кер. проф. Александров О. В.); Явкіна Валерія — *перше місце* на IX Всеукраїнській олімпіаді з журналістики (м. Херсон, квітень 2014 р., наук. кер. проф. Александров О. В.).

Структура навчального процесу, що забезпечує кафедра журналістики, характеризується подвійністю: викладання теоретичних навчальних дисциплін, які формують системне професійне мислення, супроводжується практичною підготовкою (до 40 %). Відповідно до цього і здійснювався підбір педагогічних кадрів. Перш за все це випускники аспірантури університету, які захистили або подали до захисту кандидатські дисертації. Вони пройшли необхідну перепідготовку на базі Інституту журналістики Київського університету та на численних семінарах для журналістів. Дещо пізніше із випускників університету було підготовлено кілька кандидатів наук зі спеціальності «журналістика», що також сприяло вирішенню проблеми підготовки власних кадрів вищої кваліфікації. Варто зауважити, що на відміну від абсолютної більшості українських навчальних закладів, де були відкриті медійні спеціальності, а підготовка фахівців вищої

кваліфікації здійснювалась в Інституті журналістики, Одеський університет спирався на власні ресурси.

Навчальна робота викладачів значною мірою укорінена у власних наукових дослідженнях. Журналістика — спеціальність, котра базується на кількох гуманітарних та соціальних науках. Міждисциплінарний характер спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців, визначив багатоаспектність наукової роботи. Тому планова наукова тема, яка виконується в останні роки, достатньо широка — «Актуальні проблеми соціальних комунікацій», що дозволяє об'єднати зусилля дослідників в одне русло, не втрачаючи індивідуальних наукових інтересів кожного виконавця. Головний принцип при цьому — максимальне використання наукових здобутків автора у навчальному процесі. Це проявляється, зокрема, у розподілі навчальних дисциплін, розробці спеціалізацій та спецкурсів, а також при укладанні тематики курсових та різного роду кваліфікаційних робіт.

* * *

Новий етап історії кафедри журналістики розпочався у квітні 2012 року, коли на її базі було створено три кафедри: журналістики; видавничої справи та редагування; реклами та зв'язків з громадськістю. Сьогодні на кафедрі працюють — один доктор наук, професор кафедри журналістики; чотири кандидата наук, доцента кафедри журналістики; один кандидат наук в. о. доцента; чотири старших викладача та два викладача.

Очолює кафедру професор О. В. Александров, широта наукових інтересів якого дозволяє кваліфіковано координувати роботу колективу. Його кандидатська дисертація — «Російське романтичне оповідання 1820–1830-х років (метод та жанр)» (науковий керівник проф. А. О. Слюсарь)¹. У 1999 р. захистив докторську дисертацію зі спеціальності «українська література» «Старокиївська агіографічна проза XI – першої третини XII ст.» (науковий консультант член-кореспондент НАН України О. В. Мишанич)². Варто зазначити, що

---

¹ Александров А. В. Русский романтический рассказ 1820–1830-х гг. (метод и жанр) : автореферат дис. ... канд. филол. наук. — К., 1985.

² Александров Александр. Старокиївська агіографічна проза XI – першої третини XII ст. (типологічне дослідження образної системи) : автореферат дис. ... доктора філол. наук. — К., 1999.

дослідження літературної спадщини доби Київської Русі в Україні були за радянських часів фактично згорнуті. Тож докторська дисертація О. В. Александрова була першою, захищеною в країні за останні 60 років. Заслугою науковця є й те, що він через 80 років відродив в Одеському університеті вивчення середньовічної літератури, призупинене 1920 року у зв'язку з драматичними подіями та еміграцією абсолютної більшості викладачів.

О. В. Александров — автор монографій «Образный мир агиографической словесности» (1997), «Старокиївська агіографічна проза XI — першої третини XII ст.», «Русский романтический рассказ» (2001), «Література Київської Русі: між міфопоетикою та християнським символізмом» (2010) та майже 150 наукових статей¹.

О. В. Александров, ґрунтуючись на книзі видатного теоретика та історика середньовічної культури доцента Новоросійського університету П. М. Біцільлі «Элементы средневековой культуры» (Одесса, 1919), послідовно розвиває теоретичні засади дослідження християнського символізму та мислення, за допомогою якого він описує світ та місце людини в ньому. Герменевтична методологія доповнюється в його дослідженнях структурно-функціональним підходом. Саме їх вчений вважає ефективними при вирішенні основної проблеми вивчення літератури Київської Русі — взаємодії двох типів творчого мислення, міфопоетичного та християнсько-символічного. Концептуальним узагальненням інтелектуальних інтенцій О. В. Александрова в поле середньовічної літератури є його стаття про цілісність середньовічного християнського твору². Основні положення праць О. В. Александрова знайшли відображення у першому томі фундаментального академічного проекту — «Історія української літератури: у 12 т.» (2013)³. До складу авторського колективу тому входять також

¹ Александров А. В. *Образный мир агиографической словесности: Статьи и материалы (1990–1997)*. — О., 1997. — 176 с.; Александров О. В. *Старокиївська агіографічна проза XI — першої третини XII ст.: монографія*. — О., 1999. — 272 с.; Александров А. В. *Русский романтический рассказ: монографія*. — О., 2000. — 144 с.; Александров О. В. *Література Київської Русі: Між міфопоетикою і християнським символізмом: статті. Монографія*. — О., 2010. — 472 с.

² Александров А. В. «Соборное авторство» и целостность христианского символического произведения // *Діалог: Медіа-студії*: [зб. наук. праць / відп. ред. О. В. Александров]. — О., 2013. — № 16. — С. 58–67.

³ *Історія української літератури: у дванадцяти томах. Том 1.* — К., 2013. — С. 316–342; 375–385; 440–461.

підготовлені професором літературознавці-медієвісти кандидати наук Є. В. Джиджора (Одеса) та Д. І. Сироїд (Львів).

Зосередженість О. В. Александрова на теоретико-методологічних засадах дослідження вербальних творів, на типах творчого мислення, яке описує світ та місце людини в ньому, логічно привела до необхідності виокремлення понять артикуляції та синтезу як основних операцій вербального творчого мислення. Розроблені вченим нові принципи досліджень вербальних творів дозволили йому застосувати їх до явищ медійної культури, зокрема публіцистики. Його теоретичні статті, посвяченні публіцистичній комунікації та її масово-комунікаційним моделям, повернули її до кола інших видів масової комунікації нарівні з журналістикою, рекламою та пропагандою¹. Під керівництвом професора виконується кілька кандидатських дисертацій з історії публіцистичної комунікації.

Проф. О. В. Александров підготував чотирьох кандидатів наук. Відповідальний редактор фахових наукових збірок «Медієвістика» (вип. 1–5), «Історико-літературний журнал» (вип. 6–12), а починаючи з 2004 р. «Діалог: Медіа-студії» (вип. 1–19).

З 2002 р. О. В. Александров входить до складу експертної ради з гуманітарних, соціальних наук ДАК України. Опонує докторські та кандидатські дисертації. Викладає такі навчальні дисципліни: типи вербальної творчості, теорія масової комунікації, теорія та історія публіцистичної комунікації, журналістський фах та декілька спецкурсів.

Про О. В. Александрова як особистість та оцінку його внеску в гуманітарну науку: див.²

Кандидат філологічних наук доцент Є. В. Джиджора, розпочавши наукову кар'єру з дослідження середньовічної літератури³ та продо-

¹ Александров О. В. Тези до теорії публіцистики // Діалог: Медіа-студії : [зб. наук. праць / відп. ред. О. В. Александров]. — О., 2007. — Вип. 6. — С. 282–288; Александров О. В. Базова модель публіцистичної комунікації // Діалог: Медіа-студії : [зб. наук. праць / відп. ред. О. В. Александров]. — О., 2013. — № 15. С. 7–16; Александров О. В. Масово-комунікаційні моделі «Листів до любезних земляків» Григорія Квіткі-Основ'яненка // Діалог: Медіа-студії : [зб. наук. праць / відп. ред. О. В. Александров]. — О., 2014. — Вип. 18–19.

² Споконвіку було слово... — О., 2007; Діалог: Медіа-студії : [зб. наук. праць / відп. ред. О. В. Александров]. — О., 2013. — № 16.

³ Джиджора Євген. Поетика агіографічних творів Єпіфанія Премудрого : автореф. дис. ... канд. філол. наук. — О., 2005.

вжучи наукову традицію, започатковану проф. О. В. Александровим¹, також успішно використав свої наукові здобутки для дослідження масових комунікацій. Він аналізує особливості риторичної комунікації, відтворення ораторського образу, етос і пафос у виступах тоталітарних вождів, особливості застосування комунікативних технологій впливу на масову свідомість, стратегії переконання в умовах «закритого» соціокультурного простору. В поле уваги дослідника потрапили й проблеми становлення публіцистики у перехідний період від пізнього Відродження до ранньої доби Нового часу, тенденції пражурналістики, становлення античної історіософічної публіцистики².

Предметом наукового інтересу кандидата філологічних наук доцента О. О. Порпуліт³ є всебічний аналіз реклами і PR як концептуальних складників сучасного медіапростору. У своїх статтях авторка виокремлює кваліфікаційні ознаки та жанрові різновиди актуальних дискурсів; систематизує комплекс мовних і невербальних суггестогенів у контекстах ЗМІ⁴. О. О. Порпуліт є авторкою навчального посібника «Редакторський практикум»⁵.

Кандидат історичних наук доцент Н. В. Верещагіна, яка сьогодні працює на кафедрі на умовах сумісництва, починаючи з 2000 р. ви-

¹ Джиджора Е. В. Исследования по средневековой литературе XI–XV вв. : сборник научных трудов. — О., 2012. — 312 с.

² Джиджора Є. Стратегії переконання в промовах радянських вождів // Діалог: Медіа-студії : [зб. наук. праць / відп. ред. О. В. Александров]. — О., 2007. — Вип. 5. — С. 6–17; Джиджора Є. Аргументація та риторичні прийоми в промові Джона Мільтона «Ареопагітика: Про свободу друку» // Діалог: Медіа-студії : [зб. наук. праць / відп. ред. О. В. Александров]. — О., 2007. — Вип. 6. — С. 187–198; Джиджора Є. Концепція історії в античній історіографії // Діалог: Медіа-студії : [зб. наук. праць / відп. ред. О. В. Александров]. — О., 2011. — Вип. 12. — С. 203–211.

³ Порпуліт О. О. Ономастичний простір українських чарівних казок (у порівнянні з російськими казками) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. — О., 2000.

⁴ Порпуліт О. О. Складники ефективності радіорекламного тексту // Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Серія філологічні науки. Частина 2. — Луганськ, 2008. — № 3 (142). — С. 198–208; Порпуліт О. О. Моделі рекламного нарису // Діалог: Медіа-студії : [зб. наук. праць / відп. ред. О. В. Александров]. — О., 2009. — Вип. 9. — С. 176–186; Порпуліт О. О. Графічний образ тексту зовнішньої реклами // Реклама та PR у масово-інформаційному просторі : монографія. — О., 2009. — С. 59–68. Порпуліт О. О. Мовна гра в рекламному тексті (на матеріалі телевізійної реклами) // Реклама та PR у масово-інформаційному просторі : монографія. — О., 2009. — С. 115–123.

⁵ Порпуліт О. О. Редакторський практикум. — О., 2009.

кладає історію світової культури та мистецтва, включаючи мистецтво нового часу. За відгуками більшості студентів, курс викликає підвищений інтерес та є важливим для майбутніх журналістів. Основним напрямом наукової роботи Н. В. Верещагіної є християнський святокультурний комплекс Київської Русі. Авторка майже ста статей, навчально-методичного посібника «Лекции по истории мировой культуры и искусства»¹, монографій «Климент Римский — небесный покровитель Киевской Руси»² та «Николай Мирликийский — небесный патрон новообращенного Киева»³.

Кандидат філологічних наук доцент Коваленко А. Ф. у своїх наукових зацікавленнях віддає перевагу публіцистичній комунікації⁴.

Кандидат політичних наук Мацишина І. В. займається переважно проблемами політичної та візуальної комунікації⁵.

Кандидат фізико-математичних наук доцент Оскрого В. Г. зосереджує свої наукові інтереси на проблемах соціокомунікаційних технологій⁶.

---

¹ *Верещагина Н. В.* Из истории мировой культуры : учеб. пособие. — О., 2006.

² *Верещагина Н. В.* Климент Римский — небесный покровитель Киевской Руси : монография. — О., 2011.

³ *Верещагина Н. В.* Николай Мирликийский — духовный патрон новообращенного Киева : монография. — О., 2012.

⁴ *Коваленко А. Ф.* Свобода слова і відповідальність публіциста в період Хрущовської відлиги (на матеріалах публіцистики М. Рильського) // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. Випуск 25. — Кам'янець-Подільський, 2011. — С. 135–138.

⁵ *Мацишина І. В.* Политическое как производство смыслов (к вопросу о политикеonomии знака) // Науковий вісник. Науки: економіка, політологія, історія / Одеський національний економічний університет; Всеукраїнська асоціація молодих науковців. — 2013. — № 6 (185). — С. 155–164; *Мацишина І. В.* Вдосконалення функціонування політичної ідеології: комунікативний контекст // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. — Кам'янець-Подільський, 2011. — Вип. 25. — С. 125–128.

⁶ *Оскрого В. Г.* Електронні видання: проблема бібліографічних посилань // Діалог: Медіа-студії : [зб. наук. праць / відп. ред. О. В. Александров]. — О., 2010. — Вип. 11. — С. 280–286; *Оскрого В. Г.* IT-пастки на шляху соціальних комунікацій // Діалог: Медіа-студії : [зб. наук. праць / відп. ред. О. В. Александров]. — О., 2011. — Вип. 12. — С. 44–51; *Оскрого В. Г.* Ефект «антиреклами» в сучасних мультимедійних комунікаціях // Діалог: Медіа-студії : [зб. наук. праць / відп. ред. Александров О. В.]. — О., 2012. — Вип. 14. — С. 100–103; *Оскрого В. Г.* Кросс-медиа и Интернет-реалии Украины // Діалог: Медіа-студії : [зб. наук. праць / відп. ред. О. В. Александров]. — О., 2013. — Вип. 16. — С. 125–129.

Крім того, на кафедрі працюють кандидат наук доцент О. П. Мойсеєва, старші викладачі С. В. Азеєв, С. О. Бондар, О. В. Дяченко, Г. А. Сіроткіна, викладачі К. Г. Валькова, Л. Д. Горячкін та С. О. Нерян. А на умовах сумісництва — доктор наук О. А. Іванова та кандидат наук С. Л. Брошкова.

Звичайно, 15 років — дата неювілейна, але в наш час швидких змін та несподіваних поворотів історії та життя варто оглянутися на пройдений шлях та згадати не лише неприємності, а й те, що дала кожному з нас кафедра журналістики: чудову роботу, відчуття колективу, прекрасних студентів, можливість навчатися у докторантурі чи аспірантурі, численні конференції, семінари та тренінги. Все це варто не лише зберігати, а й захищати. Звертаюсь до тих, хто працює на факультеті журналістики, реклами та видавничої справи: не втрачайте пам'яті та совісті, не ідеалізуйте наше минуле, але й не фарбуйте його в чорний колір. Інакше втратите інтерес не лише до викладацької та наукової праці, а й до життя.

Пам'ятаєте? Щорічно в квітні проводилося кафедральне свято «Весна на Французькому бульварі». Скільки часу на його підготовку витрачали Н. В. Верещагіна, С. В. Азеєв, Н. О. Стеблина, О. В. Дяченко! Завдяки їм та студентам-ентузіастам свято було справжнім. Відбувалась презентація чергового випуску альманаху «Бульвар Французький», першокурсників «вихрещували» в «акулята пера», кращі випускники нагороджувалися грамотами кафедри та кубками Бі-Бі-Сі й «Акула пера». А концерти, відеоролики, море квітів! На превеликий жаль, з'явилися люди, для яких власні амбіції важливіші, ніж наші цінності та традиції. Їх колективний портрет давно описаний. Перечитайте епілог роману Достоевського «Преступление и наказание» і ви їх відразу впізнаєте. Але у нас є пам'ять про добро, з яким викладачі кафедри завжди ставились до студентів. Вона допоможе пережити лихоліття.

Свято завжди буде з нами!!!

Хай живе кафедра журналістики!

Професор Олександр Александров